

Examen VMBO-GL en TL

2018

tijdvak 2
woensdag 20 juni
13.30 - 15.30 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 45 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 64 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Politiek en beleid

---

tekst 1

Afvalwater als verwarming

Zwembad 't Bun op Urk is het eerste gebouw in Nederland dat wordt verwarmd met behulp van het afvalwater in de rioolpersleiding. Vies water dus. Volgens projectleider Simon Bos is Urk hiermee een voorloper op het gebied van duurzame energie. "Op Urk staat het eerste zwembad in Nederland dat volledig zonder gas wordt verwarmd."

naar: www.stentor.nl van 1 februari 2017

Lees tekst 1.

- 1p 1 Bij welke politieke stroming past het project uit tekst 1 het best?
- A de christendemocratische stroming
  - B de ecologische stroming
  - C de liberale stroming
  - D de rechtsextremistische stroming
  - E de sociaaldemocratische stroming

tekst 2

Burgemeester Alkmaar: zet veel minder politie in bij voetbal

"Wie een feestje organiseert, moet zelf voor de beveiliging zorgen", zegt de burgemeester van Alkmaar. "De inzet van politie bij het professionele voetbal moet flink terug."

naar: www.nrc.nl van 10 augustus 2015

Lees tekst 2.

- 1p 2 De burgemeester van Alkmaar is vanwege zijn functie betrokken bij voetbalwedstrijden in zijn gemeente. Wat is een taak of functie van de burgemeester rondom voetbalwedstrijden?
- A Hij is door zijn functie voorzitter van AZ, voetbalclub in Alkmaar.
  - B Hij is ook hoofdcommissaris van politie in Alkmaar.
  - C Hij is verantwoordelijk voor de openbare orde in Alkmaar.
  - D Hij treedt op als officier van justitie bij voetbalrellen.

tekst 3

Afname werkgelegenheid houdt aan

In 2014 werkten ruim 412 duizend medewerkers bij de overheid, dat is een kleine 50 duizend minder dan in 2004. De afname is grotendeels het gevolg van beleid van opeenvolgende kabinetten om te streven naar een kleinere overheid.

Vooraf de gemeentelijke en provinciale overheden zijn kleiner geworden: zij doen hun werk met minder personeel dan 10 jaar geleden. Er wordt verwacht dat de werkgelegenheid bij de overheid verder zal afnemen.

naar: www.uwv.nl van 29 oktober 2015

Lees tekst 3.

- 1p 3 De afname van het aantal medewerkers bij de overheid is het gevolg van het beleid dat gevoerd is.
Binnen welke politieke stroming past het beleid om te streven naar een kleinere overheid het best?
- A de christendemocratische stroming
  - B de ecologische stroming
  - C de liberale stroming
  - D de rechtsextremistische stroming
  - E de sociaaldemocratische stroming

tekst 4

Drie krantenkoppen uit het Algemeen Dagblad, regio Den Bosch

- 1 Den Bosch blijft investeren in Actieplan Leerbanen
- 2 Den Bosch start proef met anoniem solliciteren tegen discriminatie
- 3 Den Bosch geeft kinderen dagelijks een schoolontbijt

naar: www.ad.nl van 10 februari 2017

Lees tekst 4.

- 1p 4 Hieronder volgen drie begrippen:
- 1 conservatief
  - 2 links
  - 3 oppositie
- Welk begrip past het best bij het beleid uit de krantenkoppen van tekst 4?

tekst 5

SP komt met nieuw wetsvoorstel

De Tweede Kamer bespreekt het wetsvoorstel 'werken moet betaald worden' van SP-Kamerlid Sadet Karabulut. Zij heeft dit wetsvoorstel ingediend om werken zonder loon te stoppen. Karabulut: "Steeds vaker worden werkzoekenden ingezet om te werken zonder dat ze daar loon voor ontvangen. Dit werken zonder loon leidt tot verdringing van betaalde banen. Ik ben er trots op dat de SP dit wil stoppen."

naar: www.sp.nl van 25 januari 2017

Lees tekst 5.

- 1p 5 Welk recht van de Tweede Kamer is te herkennen in tekst 5?
- A het budgetrecht
  - B het recht van amendement
  - C het recht van initiatief
  - D het recht van interpellatie
- 1p 6 In tekst 5 staat dat het wetsvoorstel van Sadet Karabulut wordt besproken.
Wie kan er nog meer een wetsvoorstel indienen in de Tweede Kamer?
- A de hoogste ambtenaar van een ministerie
  - B de voorzitter van de Hoge Raad
  - C een Eerste Kamerlid
  - D een minister

tekst 6

Waar kan ik een klacht over de overheid indienen?

Als u een probleem heeft met de overheid, kunt u een klacht indienen. Stuur uw klacht naar de gemeente of de overheidsorganisatie waarover u de klacht heeft. Als u te lang moet wachten op een antwoord of u bent niet tevreden over het antwoord, dan kunt u contact opnemen met ... .

naar: www.rijksoverheid.nl van januari 2017

Lees tekst 6.

- 1p 7 Welke instantie moet op de puntjes in tekst 6 worden ingevuld?
- A de Nationale Ombudsman
  - B de reclassering
  - C het ministerie van Justitie
  - D slachtofferhulp

tekst 7

Belangenvereniging Spankeren

Wie zijn wij: De Belangenvereniging Spankeren stelt zich ten doel het algehele woon- en leefklimaat in Spankeren in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Voorbeelden van onze werkzaamheden zijn:

- bevorderen van de verkeersveiligheid
- verfraaiing van het dorpsaanzicht
- bewaking van een goede infrastructuur

naar: www.belangenverenigingspankeren.nl van september 2017

Lees tekst 7.

- 1p 8 Belangengroepen hebben twee kenmerken.
→ Welk kenmerk van een belangengroep is te herkennen in tekst 7?

tekst 8

GroenLinks-leider Klaver wil minister-president worden

Jesse Klaver heeft vrijdag aangekondigd dat hij minister-president van Nederland wil worden. “Nederland heeft een premier nodig die vasthoudt aan zijn idealen”, aldus Klaver.

naar: www.volkskrant.nl van 14 januari 2017

Lees tekst 8.

- 1p 9 Wanneer is de kans het grootst dat Jesse Klaver minister-president wordt?
als
- A GroenLinks de grootste regeringspartij wordt
  - B hij direct door de burgers gekozen wordt
  - C hij door de koning aangewezen wordt
  - D hij door het parlement aangewezen wordt

tekst 9

Een vraag van het Tweede Kamerlid Nijboer (PvdA) aan de minister van Financiën over de televisie-uitzending van Radar over te hoog berekende boeterente.

Vraag:

Bent u bekend met de televisie-uitzending van Radar van 15 mei 2017 over de te hoge boeterente die banken rekenen bij het oversluiten van een hypotheek?

Het antwoord van minister Dijsselbloem van Financiën mede namens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Antwoord: Ja.

naar: www.tweedekamer.nl van 13 september 2016

Lees tekst 9.

1p 10

Massamedia hebben een aantal functies voor de democratische besluitvorming.

Welke functie van de massamedia (Radar) is het beste te herkennen?

- A het aandragen van onderwerpen voor de politieke agenda
- B het controleren van politici
- C het informeren van de burgers over het overheidsbeleid
- D het laten vormen van een mening door de burgers

afbeelding 1

bron: www.rtvoost.nl van 3 december 2016

tekst 10

Burgemeesters tegen tolplannen

Nederlandse en Duitse burgemeesters uit de grensregio trokken gisteren naar Berlijn om actie te voeren tegen de Duitse tolplannen. Daarbij ontvouwden de vijf burgemeesters een spandoek dat zij eerder ook al op 3 december in Nederland hadden gedaan. “Om de Duitse regering ervan te doordringen hoe wij in Nederland tegen deze maatregel aankijken”, aldus burgemeester Michael Sijbom.

In Berlijn voerden ze gisteren gesprekken met parlementariërs van de Duitse regeringspartijen. In de Duitse plannen staat dat buitenlandse automobilisten vanaf 2018 tol moeten betalen voor het gebruikmaken van de Duitse autowegen. Eerst was de EU tegen, omdat dit discriminerend zou zijn voor niet-Duitse automobilisten. De EU gaf onlangs echter toch haar toestemming. De Nederlandse verkeersminister Schultz heeft intussen opheldering geëist waarom de EU nu alsnog instemt met de tolplannen en kondigde eerder al aan de tolmaatregel aan te zullen vechten bij het Europese Hof.

naar: *De Telegraaf* van 17 februari 2017

Lees tekst 10 en zie afbeelding 1.

- 3p 11 In de tekst is een aantal mogelijkheden te herkennen om het politieke besluitvormingsproces te beïnvloeden.
→ Noem drie verschillende mogelijkheden die in tekst 10 te herkennen zijn.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

1 ...

2 ...

3 ...

tekst 11

Friesch Dagblad

Het Friesch Dagblad is een regionale krant waarbij de journalistiek wordt bepaald en gevoed door normen en waarden. Binnen het Friesch Dagblad wordt gewerkt vanuit een overtuiging aangaande God, mens en wereld. In het verlengde daarvan ziet het Friesch Dagblad het als zijn roeping al zijn journalistieke arbeid in dienst te stellen van het goede, onder meer in termen van duurzaamheid (zorg voor de wereld), samenleving en rechtvaardigheid, met een speciale belangstelling voor de regio.

naar: www.frieschdagblad.nl van februari 2017

Lees tekst 11.

- 1p 12 Welke politieke stroming past bij het Friesch Dagblad? Geef ook een Nederlandse politieke partij die bij die stroming past.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De ... stroming en een politieke partij die hierbij past is ...

tekst 12

Minister onderzoekt verbod appen tijdens het fietsen

De minister van Verkeer gaat bekijken of appen tijdens het fietsen verboden kan worden. Dit omdat er steeds meer ongelukken zijn met fietsers waarbij een mobieltje in het spel was.

naar: de Volkskrant van 27 mei 2016

Lees tekst 12.

- 1p 13 Stel dat de minister van Verkeer een wetsvoorstel bedenkt over appen op de fiets.

De volgende personen en instellingen hebben met het wetsvoorstel te maken:

- 1 ambtenaren van het ministerie
- 2 de minister
- 3 Eerste Kamer
- 4 een politieagent
- 5 Tweede Kamer

Wat is de juiste volgorde van idee tot bekeuring?

- A 2, 1, 5, 3, 4
- B 2, 3, 5, 1, 4
- C 2, 5, 1, 3, 4
- D 2, 5, 3, 1, 4

- 2p 14 Niet alle personen van bestuursorganen worden gekozen. Twee van de volgende personen worden niet via directe verkiezingen gekozen:
- 1 een Eerste Kamerlid
  - 2 een Tweede Kamerlid
  - 3 een gemeenteraadslid
  - 4 een lid van de Provinciale Staten
  - 5 een wethouder
- Welke twee zijn dat? Schrijf de juiste nummers op.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
nummer: ...
nummer: ...

tekst 13

Gemeenten massaal voor gecontroleerde wietteelt

Een overgrote meerderheid van de Nederlandse gemeenten wil dat het kabinet experimenten toestaat met gecontroleerde wietteelt. Op het jaarcongres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stemde woensdag bijna 90 procent van de leden voor.

Het beleid voor wiet is onhoudbaar en staat een effectieve aanpak van gezondheidsproblematiek, criminaliteit en overlast in de weg, aldus de algemene ledenvergadering van de VNG, die 390 gemeenten vertegenwoordigt. Het besluit zal aan de minister worden overhandigd.

naar: de Volkskrant van 9 juni 2016

Lees tekst 13.

- 1p 15 Wat doet de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in tekst 13?
- A Zij lobbyt voor nieuwe wetgeving.
  - B Zij maakt initiatiefwetsvoorstellen voor nieuwe wetgeving.
  - C Zij oefent in het openbaar druk uit op de politieke besluitvorming.
  - D Zij voert nieuwe wetgeving voor gecontroleerde wietteelt in.

tekst 14

Rotgans benoemd

De gemeenteraad heeft Harry Rotgans van de Ouderenpartij AOV Purmerend benoemd en beëdigd. Na het vertrek van de heer Voorbij moest het college weer worden aangevuld.

naar: Purmerends Nieuwsblad van 2 juni 2016

Lees tekst 14.

- 1p 16 Tot welke functie is de heer Rotgans benoemd?
Hij is benoemd tot
- A burgemeester van Purmerend.
  - B gemeenteraadslid van Purmerend.
  - C hoofdcommissaris van de politie Purmerend.
  - D wethouder van Purmerend.

tekst 15

Zorgcentrum gaat sluiten

“We zijn heel erg geschrokken allemaal, vooral ook van de korte termijn van sluiten. Het is het gesprek van de dag hier in Wamel.”
Merijn Broeders van Sociaal Maas en Waal verwoordt de gevoelens die de bekendmaking van de sluiting van het zorgcentrum Sint Henricus in het dorp teweeg heeft gebracht.
Van Ooijen van de SP stelde eerder al vragen in de gemeenteraad: “Ik had het nieuws toen net op straat gehoord.” De verantwoordelijke wethouder reageerde dat Sint Henricus geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is.
Van Ooijen en Broeders vinden dat te gemakkelijk. “Als je ziet hoeveel maatschappelijke onrust het teweegbrengt, moet de gemeente er zich wel mee bemoeien”, meent Van Ooijen.

naar: www.gelderlander.nl van 7 februari 2017

Lees tekst 15.

- 2p 17 Geef twee redenen waarom er in tekst 15 sprake is van een sociaal probleem.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
reden 1: ...
reden 2: ...

tekst 16

Stel uit Nunspeet veroordeeld voor bezit harddrugs

De rechtbank veroordeelde een 26-jarige man en een 24-jarige vrouw voor het bezitten van harddrugs. De man werd ook bestraft voor het dealen in harddrugs. Hij kreeg een gevangenisstraf van zeven maanden en moet ook een eerder voorwaardelijk opgelegde gevangenisstraf van één maand uitzitten. De vrouw kreeg een taakstraf van 150 uur, waarvan 50 voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar.

Bij het bepalen van de straf voor de vrouw heeft de rechtbank gekeken naar het feit dat zij psychische problemen heeft. Verder is ze niet eerder veroordeeld voor een strafbaar feit. Bovendien had zij een kleinere rol in het geheel dan de man. Om te voorkomen dat zij opnieuw een strafbaar feit begaat, legt de rechtbank een deel van de taakstraf voorwaardelijk op.

naar: www.rechtennieuws.nl van 6 januari 2017

Lees tekst 16.

- 1p 18 Bij het bepalen van een vonnis houdt de rechter rekening met de uitgangspunten van het strafrecht. Waarmee heeft de rechter bij het bepalen van het vonnis voor de vrouw uit tekst 16 rekening gehouden?
- Hij heeft rekening gehouden met
- A de geestelijke gesteldheid en het strafblad.
  - B het jeugdstrafrecht en de ernst van het delict.
  - C noodweer en klassenjustitie.
  - D witteboordencriminaliteit en overmacht.

tekst 17

Enkelband wordt steeds vaker als straf opgelegd

De enkelband wordt in Nederland steeds vaker als straf opgelegd. In 2012 werd de enkelband 900 keer als straf opgelegd, maar in 2016 was dat 1759 keer. De straf wordt vooral opgelegd bij zaken als overvallen en delicten die met drugs te maken hebben.

Volgens Reclassering Nederland is de enkelband vaak goedkoper dan iemand opsluiten in de gevangenis. Bovendien kunnen veroordeelden wel hun relatie, werk of opleiding behouden wat ... zou voorkomen.

naar: www.nu.nl van 4 januari 2017

Lees tekst 17.

- 1p 19 Welk begrip moet op de puntjes in tekst 17 worden ingevuld?
- A eigenrichting
  - B klassenjustitie
  - C recidive
  - D vergelding

tekst 18

Drones

In 2016 heeft de Dienst Luchtvaartpolitie 96 meldingen ontvangen over rondvliegende drones. In 2015 waren dat er nog 64 meldingen. Vorig jaar (2016) werd in totaal 36 keer proces-verbaal opgemaakt omdat mensen de droneregels overtraden. Hiervan schikten 23 personen hun zaak.

naar: www.nu.nl van 12 januari 2017

Lees tekst 18.

- 2p 20 Dertien personen hebben hun zaak **niet** geschikt.
→ Noem twee mogelijkheden die er met deze dertien zaken gebeurd kunnen zijn.
Doet het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
mogelijkheid 1: ...
mogelijkheid 2: ...

tekst 19

Gevangenismedewerker Zutphen mogelijk zelf de cel in

Tegen F.V. (38) is een gevangenisstraf geëist van veertien maanden, waarvan zeven maanden voorwaardelijk. Hij wordt door justitie ervan verdacht dat hij in zijn functie als medewerker van de gevangenis in Zutphen informatie doorspeelde naar gedetineerden. Over twee weken volgt de uitspraak.

naar: www.destentor.nl van 7 juli 2017

Lees tekst 19.

- 1p 21 Delicten worden ingedeeld in overtredingen en misdrijven.
→ Over wat voor soort delict gaat het in tekst 19? Leg je antwoord uit.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Het gaat over een ... , want ...

tekst 20

Maatschappelijk probleem

De Surinaamse minister van justitie Edward Belfort moet zijn ogen niet dichtdoen voor de stijging van de criminaliteit, maar moet dit accepteren en aanpakken. Dat zegt de Surinaamse parlementariër Ronny Asabina. Asabina zegt dat door normvervaging de criminaliteit is gestegen. Hij vindt dat er collectief gehandeld moet worden om het probleem aan te pakken.

naar: www.radio10.sr van 9 februari 2017

- 2p 22 In tekst 20 vindt Ronny Asabina dat de stijgende criminaliteit een gevolg is van een maatschappelijk verschijnsel; namelijk de normvervaging.
→ Noem **twee andere** maatschappelijke verklaringen voor crimineel gedrag.

- 2p 23 Een groot aantal strafbare feiten komt niet bij de politie terecht. Dat komt omdat er niet altijd aangifte van wordt gedaan.
→ Noem een soort delict waar slachtoffers wel gemakkelijk aangifte van doen en noem een soort delict waar slachtoffers minder gemakkelijk aangifte van doen.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
- 1 Een soort delict waar slachtoffers gemakkelijk aangifte van doen is ...
  - 2 Een soort delict waar slachtoffers minder gemakkelijk aangifte van doen is ...

tekst 21

Uitleg van een wet

Soms komt het voor dat een rechter zich afvraagt hoe een bepaalde wet uitgelegd moet worden. Om hierachter te komen kan ... verzocht worden deze wet nader te bekijken. Deze instantie kan daarna aangeven hoe de wet uitgelegd moet worden.

naar: www.wetrecht.nl van december 2016

- 1p 24 Welke instantie moet op de puntjes in tekst 21 worden ingevuld?
- A de Hoge Raad
  - B het ministerie van Justitie
  - C het Openbaar Ministerie
  - D het parlement
- 1p 25 Uit onderzoek blijkt dat beeldvorming over criminaliteit niet altijd overeenkomt met de werkelijkheid.
Wat kan daarvan een mogelijke oorzaak zijn?
- A De manier waarop over criminaliteit in de media wordt bericht.
  - B De scheiding der machten speelt hier een grote rol in.
  - C Criminaliteit is een onbelangrijk thema voor de media.

tekst 22

Voetballertje uit club gezet

Een voetballertje van tien jaar oud mag niet meer voetballen bij zijn club Bladella. Het jongetje heeft geen 25 lootjes, maar 'slechts' tien lootjes verkocht voor de jaarlijkse Nieuwjaarsloterij. De club bevestigt dat er nog drie jeugdspelers om die reden uit de club zijn gezet. In de regels van de club staat dat jeugdspelers voor minimaal 25 euro aan lootjes moeten verkopen.

Moeder Maaïke: "De meeste ouders betalen gewoon om geen gezeur te hebben. Maar ik vind dat je als club gewoon blij moet zijn met elke euro. Nu komt het op mij over alsof hij een zwaar misdrijf heeft gepleegd."

Haar zoontje is volgens zijn moeder erg aangedaan door het gebeuren.

naar: www.omroepbrabant.nl van 15 februari 2017

- 1p 26 Leg uit of er wel of geen sprake is van crimineel gedrag van het voetballertje uit tekst 22.

Doe het zo: neem een van de twee onderstaande zinnen over en vul het antwoord aan.

Er is wel sprake van crimineel gedrag, want ...

of

Er is geen sprake van crimineel gedrag, want ...

tekst 23

Automobilist overmeesterd

Een 21-jarige automobilist is overmeesterd door omstanders, nadat hij een 14-jarige jongen had aangereden.

De jongen brak zijn been en moest naar het ziekenhuis worden gebracht.

De bestuurder van de auto weigerde na het ongeval te stoppen.

Omstanders die het ongeluk zagen gebeuren, zijn achter de man aangegaan en hebben hem overmeesterd. De politie heeft de man vervolgens aangehouden en meegenomen naar het politiebureau.

naar: www.rtvnh.nl van 21 augustus 2016

Lees tekst 23.

- 1p 27 Dit bericht stond op de website van een Noord-Hollandse regionale tv-zender. Iedereen kon via Twitter op dit bericht reageren. Enkele Twitter-reacties waren: “De omstanders hadden hem op zijn bek moeten rammen.” en “De omstanders hadden hem op z’n benen moeten stampen.”
- Welke conclusie past bij de mening van deze Twitteraars over deze zaak?
- A Ze pleiten voor resocialisatie van de verdachte.
  - B Ze staan positief tegenover eigenrichting.
  - C Ze weten dat Nederland strenger straft dan de meeste Europese landen.
  - D Ze willen strengere preventieve maatregelen.

tekst 24

Nederlanders vrijuit in Antwerpse milieuzone

Nederlanders met oudere auto's hoeven voorlopig niet te vrezen dat ze een boete krijgen als ze de milieuzone van Antwerpen inrijden. Hun gegevens mogen niet worden doorgegeven. Sinds 1 februari 2017 geldt in een groot deel van Antwerpen een verbod voor oudere diesel- en benzineauto's. Vanaf 1 maart 2017 moeten overtreders 125 euro afrekenen, maar dat geldt dus niet voor Nederlanders. Ook Fransen gaan vrijuit. Dagelijks worden in Antwerpen ongeveer 3000 Nederlandse auto's geregistreerd via nummerplaatherkenning. Hoeveel van hen de lokale milieuregels overtreden, is onbekend.

naar: www.detelegraaf.nl van 17 februari 2017

Lees tekst 24.

- 1p 28 Op welk beleid is er een verschil in tekst 24 tussen enerzijds Nederlandse en Franse nummerplaten en anderzijds Belgische nummerplaten te herkennen?
- A opsporingsbeleid
  - B preventief beleid
  - C vervolgingsbeleid
- 1p 29 Er zijn verschillende redenen waarom een rechter iemand vrij kan spreken. Een daarvan is dat iemand niet toerekeningsvatbaar is.
→ Noem een andere reden waarom iemand kan worden vrijgesproken.

tekst 25

Tbs-maatregel

Als verdachte verminderd of helemaal niet toerekeningsvatbaar is, is de verantwoordelijkheid voor het gepleegde misdrijf minder groot. Dat valt te lezen in het Wetboek voor Strafvordering, waarin details over straffen en maatregelen beschreven worden. Door deze regel kan het gebeuren dat een verdachte geen gevangenisstraf krijgt. Wel kan tbs opgelegd worden.

naar: De Verslaggever van 16 mei 2015

Lees tekst 25.

- 1p 30 Welke bewering over tbs is juist?
- A Tbs is gericht op behandeling van de verdachte.
  - B Tbs kan alleen worden opgelegd als er ook een hoofdstraf bij opgelegd is.
  - C Tbs valt onder de bijkomende straffen.
  - D Tbs wordt uitgezeten in een Huis van Bewaring.

3p 31 Bij de bestrijding van criminaliteit is een aantal instanties betrokken.

Hier volgen zes instanties:

- 1 politie
- 2 gemeenteraad
- 3 Openbaar Ministerie
- 4 rechter
- 5 parlement
- 6 reclassering

Hier volgen zes taken van instanties die betrokken zijn bij de bestrijding van criminaliteit:

- a beslissen of een verdachte schuldig of onschuldig is
- b begeleiden van een veroordeelde
- c een besluit nemen of iets verboden wordt op lokaal niveau
- d leiding geven aan een onderzoek naar aanleiding van een strafbaar feit
- e de minister goedkeuring verlenen een bepaalde straf te verhogen
- f preventief fouilleren van een verdacht persoon

→ Welke taak hoort bij welke instantie?

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan met de juiste letter.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

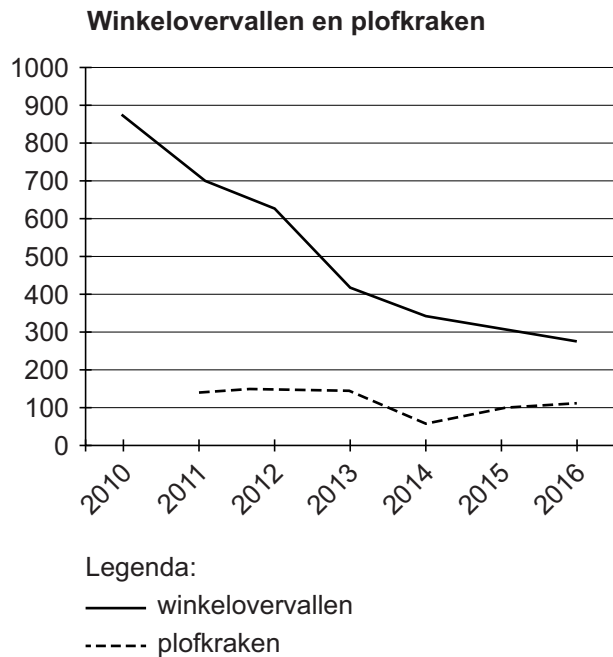
4 = ...

5 = ...

6 = ...

tabel 1

Winkelovervallen en plofkraken in Nederland

bron: www.detailhandel.nl van 20 februari 2017

Bekijk tabel 1.

- 1p **32** Welke conclusie naar aanleiding van tabel 1 is juist?
- A De afname van het aantal winkelovervallen gaat door de jaren heen steeds sneller.
  - B In 2013 was het aantal winkelovervallen met 70% verminderd ten opzichte van 2010.
  - C Over de gehele periode (2010-2016) is het aantal winkelovervallen ongeveer met twee derde is afgenomen.

Zie tabel 1.

- 2p **33** De daling van het aantal winkelovervallen is mede tot stand gekomen, doordat de winkeliers preventieve maatregelen hebben genomen.
- Noem twee preventieve legale maatregelen die winkeliers kunnen nemen, om het aantal winkelovervallen te laten dalen.

Maatschappelijke analyse: nepnieuws

Bij de beantwoording van de vragen 34 tot en met 45 maak je gebruik van de teksten 1 tot en met 5 van het bronnenboekje.

Lees tekst 1.

- 1p 34 In tekst 1 doet de Britse wetenschapper David Buckingham een uitspraak over het democratische proces en de rol van burgers daarin. De media hebben verschillende functies. Welke functie van de media schiet volgens David Buckingham tekort als de burgers geen politieke beslissingen meer kunnen nemen omdat de informatie niet betrouwbaar is?
- A de amusementsfunctie
  - B de controlerende functie
  - C de informatieve functie
  - D de opiniërende functie

- 2p 35 In tekst 1 gaat het over de belangen die mensen bij het verspreiden van nepnieuws hebben.
- Geef twee zinnen uit de tekst waaruit blijkt dat mensen belangen hebben bij het verspreiden van nepnieuws.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- zin 1: ...
- zin 2: ...

Zie tekst 1.

- 1p 36 De Nederlandse democratische rechtsstaat is gebaseerd op een aantal waarden. Nepnieuws tast een aantal belangrijke waarden aan van de Nederlandse democratische rechtsstaat.
- Noem naar aanleiding van tekst 1 één van die waarden.
- Let op:** formuleer je waarde in één woord.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- Een belangrijke waarde van de Nederlandse democratische rechtsstaat die wordt aangetast, is ...

Lees tekst 2.

- 4p 37 Nepnieuws heeft gevolgen voor de democratische rechtsstaat. Een probleem wordt een maatschappelijk vraagstuk als het voldoet aan een aantal kenmerken. Eén van die kenmerken is dat het vraagstuk veel aandacht van de media krijgt.
- Noem **twee andere** kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk. Geef bij elk kenmerk aan waarom uit tekst 2 blijkt dat dit kenmerk van toepassing is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Kenmerk 1: ...

Dat blijkt uit tekst 2, want ...

Kenmerk 2: ...

Dat blijkt uit tekst 2, want ...

Zie tekst 2.

- 2p 38 Er kan met verschillende invalshoeken naar een maatschappelijk vraagstuk gekeken worden.
- Welke invalshoek van maatschappijkunde is te herkennen in de aanpak van de Duitse regering in tekst 2? Geef ook een zin uit tekst 2 waaruit dat blijkt.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De ... invalshoek is in de tekst te herkennen en een zin waaruit dat blijkt is ...

Lees tekst 3.

2p 39 Politieke stromingen hebben een aantal uitgangspunten. Ook hoe met maatschappelijke vraagstukken omgegaan moet worden. In tekst 3 geeft Eurocommissaris Andrus Ansip aan hoe hij het liefste wil dat het vraagstuk over nepnieuws aangepakt zou moeten worden.

→ Bij welke politieke stroming past de opvatting van Andrus Ansip in tekst 3? Geef de zin uit tekst 3 aan die past bij deze politieke stroming.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

De opvatting van Andrus Ansip is afkomstig uit de ... stroming en de zin waaruit dat blijkt is ...

Zie tekst 3.

2p 40 In tekst 3 staat dat de Europese Commissie maatregelen dreigt te nemen tegen de verspreiders van nepnieuws. Een mogelijke maatregel is het maken van nieuwe wetgeving.

Hieronder staan vier beweringen naar aanleiding van tekst 3.

→ Geef bij elke bewering aan of deze juist of onjuist is.

- 1 Als lid van de EU mag Nederland de nieuwe wetgeving omzetten in nationale wetgeving, maar het is niet verplicht.
- 2 De Europese Commissie heeft als taak om toe te zien of de nieuwe wetgeving in de lidstaten goed wordt toegepast.
- 3 Het Europese Parlement beslist als enige Europese instantie of de nieuwe wetgeving er komt.
- 4 Lobbyen om het Nederlandse politieke besluitvormingsproces te beïnvloeden is een mogelijk machtsmiddel van personen en of belanghebbenden, maar het is verboden om dit in de Europese politiek te doen.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord met juist of onjuist aan.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

Lees tekst 4.

- 1p 41 Een theorie over de beïnvloeding door de media is de selectieve-perceptietheorie.
Welk citaat uit tekst 4 past bij de selectieve-perceptietheorie?
- A “Geen rare kronkel in je hoofd als je nepnieuws gelooft”
  - B “Internetbezoekers komen steeds vaker met ‘ongefilterde informatie’ in aanraking. ‘Het risico is groot dat we daardoor blijven steken bij de bronnen en info die onze gedachten bevestigen ...’”
  - C “Traditioneel gezien is het checken van bronnen en het zo objectief mogelijk weergeven van de werkelijkheid een taak van de journalistiek.”
  - D “De paus heeft inmiddels uitzonderlijk hard uitgehaald naar het verspreiden en consumeren van nepnieuws.”
- 1p 42 In tekst 4 staat een voorbeeld van nepnieuws: paus Franciscus zou de kandidatuur van Donald Trump steunen. Via de media werd verspreid dat de paus vond dat Donald Trump president moest worden.
Op grond van welk machtsmiddel heeft men het nepnieuws verspreid dat juist de paus Donald Trump zou steunen?
vanwege
- A de grote deskundigheid van de paus op het gebied van de Amerikaanse politiek
  - B de wettelijke bevoegdheden van de paus
  - C het charisma van de paus
- 1p 43 In tekst 4 staat: “Iedereen creëert zijn eigen werkelijkheid en de media helpen daar goed bij.”
Welk begrip past het beste bij dit citaat?
- A actualiteit
  - B censuurverbod
  - C pluriformiteit
  - D referentiekader

Zie tekst 4.

- 2p 44 Bij het verspreiden van nepnieuws is er geen sprake van objectiviteit. Zo objectief mogelijke nieuwsverstrekking moet voldoen aan drie criteria. Een van die criteria is te vinden in tekst 4: “Traditioneel gezien is het checken van bronnen en het zo objectief mogelijk weergeven van de werkelijkheid een taak van de journalistiek.”
→ Noem **twee andere** criteria van objectieve nieuwsverstrekking.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
1 ...
2 ...

Lees tekst 5.

- 2p 45 Paul Horner geeft aan waarom nepnieuws zich zo snel als betrouwbaar nieuws verspreidt. Hij had dit zelf niet verwacht.
→ Geef door middel van een zin uit tekst 5 aan waaruit blijkt dat nepnieuws via de sociale media als betrouwbaar wordt gezien. Geef vervolgens je eigen oplossing wat je daar tegen zou kunnen doen en gebruik daarbij de sociaal-culturele invalshoek. Gebruik minimaal 10 en maximaal 50 woorden voor je oplossing.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Een zin waaruit blijkt dat nepnieuws zich snel als betrouwbaar nieuws verspreidt is ... en mijn oplossing is ...

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.